

Nr 69.

Ankom till riksdagens kansli den 20 juni 1944 kl. 2 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående grunder för utlämnande av statsunderstöd till vissa förbättringsarbeten på jordbrukets och skogsbrukets områden vid arbetslöshet jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

I en till riksdagen den 12 maj 1944 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 264, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen angivna riktlinjer för budgetåret 1944/45 fastställa grunder för utlämnande av statsunderstöd vid arbetslöshet till vissa förbättringsarbeten på jordbrukets och skogsbrukets områden.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehåft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen:

1) I: 347 av herrar *Nilsson, Bror*, och *Hagman*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att fastställa sådana grunder för utlämnande av ifrågavarande statsunderstöd, att bidraget till ladugårdsförbättringar skall handhas av egnahemsorganen; samt

2) II: 542 av herr *Staxäng m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen vid behandling av förevarande proposition måtte besluta att till utförande av skogsodlingsföretag må utöver statsbidrag även kunna utlämnas lån.

Angående de skäl som anförts till stöd för motionerna hänvisas till dessa.

I särskilda skrivelser den 27 maj 1943 har chefen för finansdepartementet med stöd av Kungl. Maj:ts beslut den 19 maj 1943 angående utredningar av de ekonomiska problem, som möta vid omställningen efter ett vapenstillestånd, uppdragit åt 1942 års jordbrukskommitté och skogsstyrelsen att verkställa inventering av sådana för sysselsättning av arbetslösa lämpade anläggningsarbeten inom jordbruket respektive skogsbruket, som vore ägnade att öka jordbrukets och skogsbrukets produktivitet eller landets förmåga av självförsörjning och som kunde beräknas bliva under viss kortare tid utförda, dels under förutsättning att nuvarande regler för bidrag av allmänna medel då skulle gälla, och dels med ersättning därutöver för merkostnaden på grund av de särskilda omständigheter, varunder arbetet utförts.

I anledning härav har 1942 års jordbrukskommitté med skrivelse den 22 september 1943 överlämnat promemoria angående beredande av sysselsättning inom jordbrukets område vid omfattande arbetslöshet efter krigets slut. Över promemorian ha yttranden avgivits av statskontoret, lantbruksstyrelsen, egnahemsstyrelsen, statens arbetsmarknadskommission, samtliga hushållningssällskaps förvaltningsutskott — med undantag för förvaltningsutskottet i Skaraborgs län — ävensom av hushållningssällskapetets täckdikningsnämnd i sistnämnda län.

Skogsstyrelsen har med skrivelse den 17 januari 1944 överlämnat promemoria angående beredande av sysselsättning inom skogsbruket vid omfattande arbetslöshet efter krigets slut. Över sistnämnda promemoria ha yttranden avgivits av statskontoret, statens arbetsmarknadskommission, investeringsutredningen ävensom samtliga skogsvårdsstyrelser.

I promemoriorna ha bland annat lämnats redogörelser för inom jordbruket och skogsbruket befintliga arbetsobjekt och deras omfattning samt förslag rörande planläggning av desamma och statsunderstöd för arbetenas utförande.

I skrivelse den 24 januari 1944 ha skogsstyrelsen och statens arbetsmarknadskommission hemställt, att åtgärder måtte vidtagas för att statsbidrag till skogliga beredskapsarbeten finge anvisas av skogsstyrelsen.

Jordbrukskommitténs promemoria.

Inledning.

Jordbrukskommittén har i sin promemoria framhållit, att sysselsättning i större utsträckning för arbetslösa inom den egentliga jordbruksdriften — skogen ej inräknad — icke torde kunna påräknas annat än tillfälligtvis under särskilt arbetskrävande perioder. Under sådana förhållanden återstode enligt kommitténs uppfattning att undersöka möjligheterna att för sysselsättning åt arbetslösa igångsätta speciella anläggningsarbeten inom jordbruket utanför den egentliga jordbruksdriften.

Som lämpliga arbetsobjekt inom jordbrukets område utanför den egentliga jordbruksdriften har jordbrukskommittén angivit förbättring av bostäder och ekonomibyggnader, anläggningar av brunnar och vattenledningar, elektrifieringsanläggningar, gödselvårdsanläggningar, avdikningsföretag, täckdikningsföretag, betesförbättring, nyodling, stenröjning, avloppsförbättring och jordkörning samt jordanskaffningsföretag i Norrland. Kommittén har emellertid icke till närmare behandling upptagit frågorna om anslag till avdikningsföretag under lantbruksingenjörs ledning samt till åtgärder till vattenförsörjningens ordnande på landsbygden och till elektrifieringsarbeten. Utredning rörande de med avdikningsföretagen sammanhängande spörsmålen påginge nämligen inom arbetsmarknadskommissionen. Frågan om statsunderstödda åtgärder för vattenförsörjningens ordnande hade nyligen behandlats av egnahemsstyrelsen i en till Kungl. Maj:t överlämnad utredning. Vad an-

ginge elektrifieringsarbeten å landsbygden hade kommittén icke för närvarande ansett sig kunna framlägga förslag till dylika arbeten för arbetslöshetens bekämpande.

Vid ett bedömande av frågan, huruvida arbetsobjekt kunde vara lämpliga för motverkande av en arbetslöshet av större omfattning, har jordbrukskommittén ansett tre spörsmål i första hand vara av betydelse, nämligen arbetets omfattning under olika årstider, arbetsobjektets storlek å de enskilda arbetsplatserna samt slutligen det arbetslösa klienteletts beskaffenhet. Hänsyn borde därjämte tagas till materialbehovet.

Gällande grunder för statsunderstöd till vissa anläggningsarbeten å jordbrukets område.

Redogörelse för de i ämnet gällande bestämmelserna återfinnes på s. 5—8 i propositionen.

Jordbrukskommitténs förslag.

Jordbrukskommittén har föreslagit att de av hushållningssällskapen förmedlade understöden skulle bliva av den storlek, som framgår av följande tabell, i vilken som jämförelse angivits även nu gällande och av hushållningssällskapsutredningen i dess betänkande (SOU 32/1942) föreslagna bestämmelser.

Jordbrukskommittén har i övrigt föreslagit att följande bestämmelser skola tillämpas.

Arbetsobjekt	Nu gällande maximibelopp	Hushållningssällskapsutredningens förslag till maximibelopp	Jordbrukskommitténs förslag		
			Maximibelopp för företag vid jordbruk om högst 20 ha åker		Maximibelopp för företag vid jordbruk om över 20 ha åker. Utförda inom högst ett år
			om företaget utföres under längre tid än ett år	om företaget utföres inom högst ett år	
Nyodling	60 %, 400 kr/ha		60 %, 400 kr/ha	80 %, 530 kr/ha	—
Stenröjning	60 %, 350 kr/ha		60 %, 350 kr/ha	80 %, 470 kr/ha	50 %, 350 kr/ha
Jordkörning	60 %, 250 kr/ha *		60 %, 250 kr/ha	80 %, 330 kr/ha	—
Täckdikning (med rör)	25 %	25 %, 200 kr/ha	40 %, 350 kr/ha	40 %, 350 kr/ha	40 %, 350 kr/ha
Avloppsförbättring	60 %, 250 kr/företag		60 %	80 %	40 %
Betesförbättring	60 %, 350 kr/ha	60 %, 250 kr/ha	60 %, 350 kr/ha	80 %, 470 kr/ha	30 %, 175 kr/ha
Gödselvårdsanläggning	25 %, 200 kr/företag	25 %, 250 kr/företag	40 %	50 %	40 %
Ladugårdsförbättring	200 kr. per nötkreatursenhet	25 %, 1 500 kr/företag	40 %	50 %	40 %

1. Lån utöver bidrag bör kunna utgå till samtliga ifrågavarande arbetsobjekt intill 80 procent av anläggningskostnaden. Vidare böra följande högsta lånebelopp gälla, för nyodling 500 kronor för hektar, för stenröjning 400 kronor för hektar, för jordkörning 300 kronor för hektar, för täckdikning med rör 600 kronor för hektar, för täckdikning med annat material 350 kronor för hektar, för betesförbättring 300 kronor för hektar och 2 000 kronor för företag samt för ladugårdsförbättring 600 kronor för nötkreatursenhet.

2. Lån och bidrag böra utgå utan tillämpning av behovsprincipen.

3. Tiden för företagets fullbordande fastställs i fråga om jordbruk om högst 20 hektar åker, då högre bidrag tilldelas vederbörande, samt i fråga om jordbruk med över 20 hektar åker till högst ett år. Uppskov medges icke.

Tiden för företagets fullbordande fastställs i fråga om jordbruk under 20 hektar, då lägre bidrag tilldelas vederbörande, till högst två år med möjlighet till högst ett års uppskov, där särskilda förhållanden därtill föranleda.

4. Jordbrukare som önskar begagna sig av lejd arbetskraft bör få välja mellan att själv skaffa sig denna arbetskraft eller vända sig till arbetsmarknadsorgan för anvisning å dylik.

Bidrag böra utgå ur ett anslag och lån ur en fond. Till förmedlarens förfogande ställda understödsbelopp böra icke uppdelas på skilda ändamål utan förmedlaren bör givas fria händer att disponera desamma för avsedda ändamål på sätt som befinnes erforderligt för att få i gång så många företag som möjligt med hjälp av arbetslösa.

Beträffande av *egnahemsnämnderna förmedlade understöd* har jordbrukskommittén angivit sin ståndpunkt sålunda, att någon ändring av nu gällande bestämmelser för egnahemslån och premielån knappast syntes vara påkallad i nu förevarande sammanhang. Ej heller erfordrades enligt kommitténs mening någon ändring av bestämmelserna för statsunderstöd till jordanskaffningsföretag.

Enligt jordbrukskommitténs mening vore den nuvarande splittringen av den *lokala ledningen* för den statsunderstödda verksamheten till främjande av jordbrukets rationalisering till nackdel och framstode såsom mindre ändamålsenlig, därest de statsunderstödda åtgärderna i denna riktning utvidgades och forcerades. Kommittén har med hänsyn härtill icke velat underlåta att påpeka vikten av att denna organisationsfråga snarast upptoges till behandling i syfte att samordna den lokala ledningen av ifrågavarande åtgärder. Då emellertid kommittén icke ansett sig kunna i detta sammanhang framlägga något förslag härutinnan, har kommittén såsom ett provisorium utgått ifrån den hittillsvarande arbetsfördelningen mellan hushållningssällskapen och egnahemsnämnderna, samt i vad gällde planläggningen av byggnadsåtgärder även lantbruksförbundets byggnadsförening (L. B. F.).

I fråga om förmedling av statsunderstöd till upprustning av ekonomibyggnader ha sex av jordbrukskommitténs ledamöter anmält av v i k a n d e m e n i n g samt förordat att, därest förslaget i denna del komme att genomföras, förmedlingen skulle uppdragas åt egnahemsorganisationen.

Beträffande jordbrukskommitténs motivering i övrigt till förslagen samt kommitténs anslagsberäkningar hänvisas till s. 10—16 i propositionen.

Yttrandena.

Jordbrukskommitténs förslag har i allmänhet tillstyrkts eller lämnats utan erinran i de avgivna yttrandena. Erinringar och ändringsförslag ha emellertid framförts i vissa yttranden. Beträffande de föreslagna bidragsgrunderna har lantbruksstyrelsen anfört i huvudsak följande.

Styrelsen, som ansett de av jordbrukskommittén föreslagna bidragsgrunderna alltför invecklade och därigenom tyngande vid den praktiska tillämpningen, har i stället förordat, att statsbidragens storlek skulle bestämmas i enlighet med vad som framgår av följande sammanställning, i vilken till jämförelse även angivits nu gällande bestämmelser.

Arbetsobjekt	Nu gällande maximibelopp	Lantbruksstyrelsens förslag, under förutsättning att arbetet utföres inom högst ett år	
		Maximibelopp för företag vid jordbruk	
		om högst 20 ha åker	om över 20 ha åker
Nyodling	60 %, 400 kr./ha	80 %	40 %
Stenröjning	60 %, 350 kr./ha	80 %	40 %
Jordkörning	60 %, 250 kr./ha	80 %	40 %
Betesförbättring	60 %, 350 kr./ha	80 %	40 %
Avloppsförbättring	60 %, 250 kr./företag	80 %	40 %
Täckdikning	25 %, 125 kr./ha	50 %	25 %
Gödselvårdsanläggning	25 %, 200 kr./företag	50 %	25 %
Ladugårdsförbättring	200 kr. per nötkreatursenhet	50 %	25 %

Lantbruksstyrelsen har i övrigt föreslagit att följande bestämmelser böra gälla.

1. Någon arealbegränsning för erhållande av bidrag till föreslagna högre bidragsbelopp bör icke föreskrivas men väl tidsbegränsning.

2. Hushållningssällskapen eller andra bidragsförmedlare skola vid fördelningen av bidrag tillse, att mindre jordbruk vid brist på anslag givas företräde framför större jordbruk. Vidare skola vederbörande förmedlingsorgan pröva arbetsobjektens skälighet ur ekonomisk synpunkt och endast bevilja bidrag till ekonomiskt välbetänkta företag. Vid fördelning av ladugårdsförbättringsbidrag må sådant beviljas endast å brukningsdel, som har berättigande som självständig brukningsdel i framtiden.

3. Amorteringslån öfver bidrag till samtliga ifrågavarande arbetsobjekt böra kunna utgå i enlighet med jordbrukskommitténs förslag.

4. Lån och bidrag böra utgå utan tillämpning av behovsprincipen; dock att mindre jordbruk böra äga företräde framför större.

5. Tiden för företags fullbordande, då förut angivna högre bidrag tilldelas vederbörande, fastställes till högst ett år. Uppskov medgives icke. Fullbordas företaget icke inom sålunda fastställd tid må i vanlig ordning prövas, huruvida bidrag kan åtnjutas enligt gällande äldre bestämmelser.

6. Jordbrukare, som önskar begagna sig av lejd arbetskraft för visst företags utförande, må själv skaffa sig denna på sätt vederbörande finner lämpligast.

I fråga om bidragsprocentens storlek torde det, enligt vad lantbruksstyrelsen uttalat, endast vara synpunkten i vilken grad man genom procentuellt högre bidrag ville påskynda företagens igångsättande och slutförande, som borde vara vägledande. Angeläget syntes vara, att arbeten avsedda att minska arbetslösheten igångsattes snarast möjligt. Lantbruksstyrelsen har härom anfört följande.

Föreslagna högsta procentsatser synas, med undantag för bidraget vid täckdikning, vara lämpligt avvägda för att verksamheten må komma raskt i gång. Bidrag vid täckdikning böra höjas till 50 procent, så att de mindre jordbrukarna skola kunna upptaga dessa arbeten. För de större jordbruken synes däremot en sänkning kunna ifrågakomma. Vid storjordbruken har täckdikningen redan visat sig så betydelsefull, att även ett lägre bidrag torde stimulera till åtgärd, blott medel finnas tillgängliga jämväl för denna kategori. Kommittén har också föreslagit en lägre bidragsprocent för företag vid jordbruk om över 20 hektars åkerareal. De mindre jordbruken böra äga företräde vid fördelningen av de disponibla medlen. En sålunda mera godtyckligt vald gräns synes därför kunna godtagas. Lantbruksstyrelsen vill föreslå, att bidragsprocenten vid de större jordbruken principiellt bestämmes till hälften av den för de mindre jordbruken utgående bidragsprocenten. Någon variation i detta hänseende för olika arbetsobjekt förefaller obehövligen, då det ur allmän synpunkt knappast finns anledning att mera ingående pröva angelägenhetsgraden för de större jordbruken utöver vad som redan skett beträffande de mindre.

Beträffande innehållet i övrigt i de över jordbrukskommitténs förslag avgivna yttrandena får utskottet hänvisa till s. 18—23 i propositionen.

Skogsstyrelsens promemoria.

Inledning.

Skogsstyrelsen har låtit verkställa en inventering av dels redan planlagda arbetsföretag inom skogsbruket och dels företag som snabbt kunde igångsättas. Då denna inventering utvisat, att befintlig reserv av redan planlagda arbetsobjekt icke motsvarade en tillräcklig beredskapsställning, har styrelsen dessutom utarbetat förslag till åtgärder för åstadkommående av ytterligare planläggning av arbeten inom skogarna. Förslag har även utarbetats till åtgärder för tryggnad av erforderlig arbetskraft till planering o. d. samt till åtgärder för anskaffning av skogsodlingsmateriel. Därjämte har upprättats förslag till grunder för ett statligt stöd åt skogsvårds- och andra företag, som igångsattes för motverkande av arbetslöshet. Enligt vad skogsstyrelsen framhållit funnos inom skogsbruket rika möjligheter att skapa arbetstillfällen för arbetslösa vid produktiva och samhällsgagnande företag.

De olika arbeten, som — bortsett från avverkningsarbeten — i första hand kunde ifrågakomma för sysselsättning av arbetslösa, vore följande.

1. Skogsväggbyggnader.
2. Skogsdikning och bäckrensning.
3. Återväxtåtgärder av grundförbättrande natur.

4. Røjning i stavaskog och vissa slag av ungskog.
5. Betesvallsanläggningar för skogens fredande mot bete.
6. Flottledsbyggnader.

Skogsstyrelsen har beräknat sysselsättningsmöjligheterna beträffande dessa arbeten inom enskilda och domänfondens skogar till omkring 49 000 000 dagsverken.

Beträffande skogsstyrelsens uppfattning rörande de olika arbetenas lämplighet för sysselsättning av arbetslösa hänvisas till s. 24 och 25 i propositionen.

Skogsstyrelsen har beräknat, att den nu tillgängliga arbetsreserven beträffande ifrågavarande slag av arbeten hade följande omfattning.

	Dagsverksåtgång
Enskilda skogar	1 800 000
Domänfondens skogar	3 100 000
Ecklesiastika skogar	300 000
Häradsallmänningar och besparingsskogar	100 000
	Summa 5 300 000.

Denna reserv vore enligt skogsstyrelsens uppfattning uppenbarligen otillräcklig. Det gällde därför att inom så kort tid som möjligt planlägga nya företag, till dess arbetsreserven nått erforderlig storlek. Planläggningen måste ske beträffande såväl enskilda som det allmänna tillhöriga skogar. En ytterligare planläggning av arbetsföretag å enskilda skogar kunde emellertid icke åvägbringas utan att skogsvårdsstyrelserna erhöles hjälp med anskaffande av personal och deras avlöning. Skogsstyrelsen funne det ändamålsenligt, att avlöningar för personalökningen utginge direkt från medel, som ställdes till skogsstyrelsens förfogande. För underlättande av kontrollen över dessa tjänstemäns arbete funne skogsstyrelsen vidare lämpligt, att styrelsen direkt finge anställa ett antal förrättningsmän, vilka efter samråd med arbetsmarknadskommissionen beordrades att tjänstgöra hos olika skogsvårdsstyrelser.

Gällande grunder för statsunderstöd till utförande av skogsvårdsåtgärder å enskilda skogar.

Beträffande de närmare villkoren för erhållande av statsbidrag för ifrågavarande ändamål hänvisas till den å s. 16—17 i detta utlåtande intagna tabellen. I övrigt hänvisas till s. 28—29 i propositionen.

Skogsstyrelsens förslag.

För understödjande av arbeten inom skogsbruket vid en kommande arbetslöshetskris har skogsstyrelsen föreslagit, att statsmedel anvisades från ett enda anslag, benämnt beredskapsanslaget. Statsbidrag från detta anslag borde utgå under tider då arbetslöshet rådde från och med den tidpunkt och i den omfattning som Kungl. Maj:t bestämde. Från beredskapsanslaget borde understöd utgå för utförande av samma slags åtgärder, till vilka statsbidrag utgått från anslaget till vissa tillfälliga skogsvårdsåtgärder och som för närvarande understöddes från anslaget till väg- och flottledsbyggnader, eller *dels*

skogsodling och annan åtgärd för vinnande av ändamålsenlig skogsproduktion å vissa marker med otillfredsställande skogstillstånd samt, beträffande Norrland och Kopparbergs län, röjningsgallring i tätväxande, till s. k. stavaskog ej hänförlig skog, som äger dålig skiktningförmåga, dels torrlägningsföretag, dels ock väg- och flottledsbyggnader. Enligt skogsstyrelsens förslag skulle röjningsgallringen vara bidragsberättigad inom hela landet. Bidrag från beredskapsanslaget borde kunna utgå till åtgärder å samtliga skogar — alltså även bolagsskogar — med undantag dels för kronan tillhöriga skogar som tillförts domänfonden, dels ock ecklesiastika skogar. — Såsom villkor för erhållande av bidrag från beredskapsanslaget borde gälla att bidragstagaren skulle vara skyldig

att, sedan statsbidrag till företaget beviljats, vid äventyr att bidragsrätten må kunna förklaras förverkad, igångsätta företaget å tid, som genom skogsårdsstyrelsen meddelas,

att lämna de uppgifter rörande företagens utförande, som i särskild ordning må föreskrivas,

att inom bestämd tid fullborda i företaget ingående arbete i överensstämmelse med den upprättade planen, samt

att, därest arbetet ej kan fullbordas inom sålunda bestämd tid, för arbetets slutförande anlita av vederbörande länsarbetsnämnd anvisad arbetskraft.

I fråga om bidragsprocenten har skogsstyrelsen utarbetat två alternativa förslag.

Enligt alternativ I skulle bidragen från beredskapsanslaget erhålla följande storlek.

	Bidrag i procent av godkänd kostnad
För torrlägningsåtgärd, skogsodling och röjning, byggande av annan skogsväg än stamväg och flottledsbyggnader	50
För byggande av stamväg	60
Tilläggsbelopp	15
Tilläggsbelopp må, utöver grundbeloppet, beviljas enskild person, vilken för sin och sitt husfolks bärgning är beroende av arbetsinkomster vid sidan av sitt jordbruk, och under förutsättning, att han kan antagas icke vara i stånd att utan tilläggsbelopp utföra i företaget ingående arbete.	

Jämlikt alternativ II skulle bidrag av följande storlek utgå från beredskapsanslaget.

	Bidrag i procent av godkänd kostnad
För torrlägningsåtgärd, skogsodling och röjning, byggande av annan skogsväg än stamväg och flottledsbyggnader	60
För byggande av stamväg	70
Tilläggsbelopp till vissa skogsägare under i alternativ I angivna förutsättningar	15

Tabell angivande villkoren m. m. för nu utgående anslag och för

Anslag	Bidraget utgår till följande åtgärder	Tillämpningsområde			
		Skogar under allmänna skogsvårds-lagen	Skogar under 1932 års lappmarks-lagen	Skogar under lagen om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna	Skogar under lagen om häradsallmänningar
Statens skogsutdikningsanslag	Torrlägningsföretag, vilka avse höjande av alstringsförmågan hos marker med hänsyn till dess utnyttjande för skogsbörd	1 dock ej aktiebolags-skogar	1 dock ej aktiebolags-skogar	1	—
Statens skogsodlingsanslag	Skogsodling eller annan åtgärd för vinnande av ändamålsenlig skogsproduktion å vissa marker med otillfredsställande skogstillstånd	1	1	1	—
Norrländska skogsproduktionsanslaget	Främjande av skogsåterväxten, beståndsvård, skogsutdikning, betesanläggning, anläggning av väg för utforsling av skogsprodukter	1 endast å skyddsskogar inom Kopparbergs och Jämtlands län	1	1	—
Anslaget till väg- och flottledsbyggnader	Nybyggnad av skogsväg eller ock sådan omläggning eller förbättring av förut befintlig skogsväg eller annan enskild väg, att denna först genom sagda åtgärd kommer i det skick, att utforsling av skogsprodukter kan ske	1	1	1	1
Anslaget till understödande av vissa tillfälliga skogsvårdsåtgärder å enskildas skogar	= statens skogsutdiknings- och skogsodlingsanslag samt inom fem nordligaste län till röjning o. gallring i tätväxande ungskog med dålig skiktningförmåga	1	1	1	1

anslaget till vissa tillfälliga skogsvårdsåtgärder å enskilda skogar.

Statsbidragets storlek	Procent av godkänd kostnad	Särskilda villkor
Inom de 4 nordligaste länen I landet i övrigt Då läget å arbetsmarknaden därtill giver anledning, må i Norrland och vissa delar av Dalarna och Väst- manland bidrag utgå med	högst 50 , 40 , 60 , 50	Nyttan av torrläggningen skall minst mot- svara kostnaden därför
Grundbelopp Tilläggsbelopp	60 20	Nyttan av åtgärderna skall stå i skäligt förhållande till kostnaderna därför
Till vägföretag: Grundbelopp Tilläggsbelopp Tilläggsbelopp utgår i vissa fall till enskild person, som själv brukar sin fastighet	Dessutom fri skogsodlings- materiel 40 30	
Stamväg Annat skogsväg Då synnerliga skäl därtill äro, må efter Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall byggnadsbidrag utgå med	50 högst 40 , 75	Nyttan av företagen måste minst motsvara kostnaderna därför
= statens skogsutdiknings- och skogs- odlingsanslag. Bidrag till röjning = statens skogsodlingsanslag Bidrag till torrlägningsarbeten å orter, där stor arbetslöshet råder, må i särskilt fall efter Kungl. Maj:ts medgivande utgå med	, 60	Nyttan av åtgärderna skola minst motsvara kostnaderna samt bl. a. följande: § 2 p 4. Att statsbidrag allenast må utgå under förutsättning att vid företaget hu- vudsakligen användes annan arbetskraft än hos delägare i företaget fast anställd personal samt att arbete därvid i största möjliga utsträckning beredes arbetslösa personer eller personer, som hotas av ar- betslöshet § 2 p 5. Att företag, som i högre grad än annat är ägnat att lindra eller motverka arbetslöshet inom orten, äger företräde till erhållande av statsbidrag § 2 p 7. Att innan statsbidrag beviljas till visst företag, vederbörande arbetslöshets- kommitté eller motsvarande organ bör beredas tillfälle att avgiva yttrande i ärendet, därvid tiden för yttrandes avgi- vande skall så bestämmas, att företagets igångsättande ej fördröjes § 2 p 8. Att bidragstagare skall vara skyl- dig att, sedan statsbidrag till vissa före- tag beviljas, vid äventyr att bidragsrätten må kunna förklaras förverkad, utan upp- skov igångsätta företaget

Vidare har skogsstyrelsen föreslagit, att statsbidrag i vissa fall skulle kunna utgå till skogsodlingsåtgärder å marker, där reproduktionsskyldighet ej ansetts kunna utkrävas med hänsyn till den nuvarande ägarens ekonomiska ställning. Sådant bidrag borde sålunda utgå å enskilda skogar med undantag för bolagsskogar inom de fyra nordligaste länen, där 1932 års lappmarkslag icke ägde tillämpning. Härigenom skulle nämnda enskilda skogar i förevarande hänseende jämnställas med lappmarksskogarna, där möjlighet till begränsning av reproduktionsplikten redan föreläge. Frågan om bidrag borde avgöras efter noggrann behovsprövning i varje särskilt fall och enligt de närmare direktiv, som komme att utfärdas av skogsstyrelsen. Statsbidrag skulle utgå med högst de belopp, som komme att fastställas för understödjande av skogsodlingsåtgärder å icke reproduktionsskyldiga marker.

Enligt skogsstyrelsens förslag skulle medel upptagas för anordnande genom skogsvårdsstyrelserna av kurser för utbildning av skogsarbetare samt i skogsvård för ägare av mindre skogsfastigheter och deras söner.

Bestämmelserna avseende skogsväglånefonden borde ändras därhän att statsbidrag till skogsvägföretag jämte lån från denna fond i vissa undantagsfall sammanlagt finge uppgå till hela kostnaden för företaget.

Vad angår statsbidragets storlek enligt alternativ II har skogsstyrelsen framhållit följande.

För att stimulera den planläggning i förväg av beredskapsarbeten, som är önskvärd för att en tillräcklig sysselsättningsreserv skall kunna skapas, har det ansetts skäligt, att villkoren för statsbidrag från beredskapsanslaget borde vara något gynnsammare än de villkor, som gälla för de ordinarie anslagen. Skogsägarna ha eljest ej samma intresse av att låta planlägga beredskapsarbeten. De enligt alternativ I föreslagna villkoren äro i vissa fall gynnsammare än vad som gäller, då motsvarande åtgärder utföras med bidrag från de ordinarie anslagen. Beträffande torrlägnings- och skogsvägföretag, vilka utföras av sådana enskilda skogsägare, som ej äro berättigade att erhålla tilläggsbelopp, äro emellertid de föreslagna bidragen till och med lägre än vad som under vissa omständigheter normalt kan utgå enligt nu gällande bestämmelser. Enligt alternativ I skulle nämligen bidraget för torrlägningsåtgärd utgå till dessa skogsägare med 50 procent. Bidraget från statens skogsutdikningsanslag kan emellertid, då läget å arbetsmarknaden därtill giver anledning, efter Kungl. Maj:ts medgivande beviljas till högst 60 procent av den godkända kostnaden. Förutsättning för detta högre bidrag är dessutom, att torrlägningsföretagen äro belägna i Norrland eller i vissa socknar inom Kopparbergs och Värmlands län. Från anslaget till vissa tillfälliga skogsvårdsåtgärder kan vidare bidraget till torrlägningsåtgärd utgå med 60 procent å orter, där stor arbetslöshet råder. Här förekommer ej någon geografisk begränsning till de nordligare delarna av landet. Likaså kan, då synnerliga skäl därtill äro, bidrag till skogsvägbyggnad utgå med högst 75 procent av den godkända kostnaden.

För att tillgodose sysselsättningsmöjligheterna för de arbetslösa böra vissa villkor föreskrivas angående anställande av sådan arbetskraft m. m. Med de bidrag, som föreslagits enligt alternativ I, torde några sådana speciella villkor knappast kunna uppställas utan hämmande verkan på företagens omfattning. Med en förhöjning av bidragen skulle däremot kunna förknippas skyldighet för markägarna att anlita anvisad arbetskraft ävensom skyldighet för bidragstagarna att slutföra företagen inom viss bestämd tid.

Förut relaterade förhållanden böra kunna motivera en höjning av före-

slagna bidragsprocenter för beredskapsanslaget. Även andra skäl härför kunna åberopas, nämligen den omständigheten, att en höjning även kan vara erforderlig för att planläggningen i förväg över huvud taget skall komma till stånd i önskvärd omfattning. I detta sammanhang må omnämnas, att skogsägarna under lågkonjunktur oftast ha svag ekonomi och därför kunna vara i behov av högre statsbidrag än vad som föreslagits enligt alternativ I.

Beträffande motiveringen i övrigt till skogsstyrelsens förslag hänvisas till s. 31—36 i propositionen.

Yttrandena.

Redogörelse för innehållet i de över skogsstyrelsens förslag avgivna yttrandena återfinnes på s. 37—39 i propositionen, vartill hänvisas. Förslagen ha i allmänhet i princip tillstyrkts. Endast investeringsutredningen och skogsvårdsstyrelsen i Kopparbergs län ha framfört erinringar av mera principiell betydelse.

Departementschefen.

Av de utredningar som verkställt av 1942 års jordbrukskommitté och skogsstyrelsen framgår, att inom såväl jordbruket som skogsbruket i betydande omfattning finnas arbetsobjekt, som äro lämpade för sysselsättning av arbetslösa. Såsom dylika arbetsobjekt inom jordbrukets område har jordbrukskommittén angivit bland annat arbeten avseende förbättring av bostäder och ekonomibyggnader, gödselvårdsanläggningar, avdikningar, täckdikningar, betesförbättringar, nyodlingar, stenröjningar, avloppsforbättringar och jordkörningar samt jordanskaffningsföretag i Norrland. Skogsstyrelsen har som lämpliga arbetsobjekt inom skogsbrukets område framhållit torrläggningssåtgärder, skogsodlingar och röjningar ävensom skogsväg- och flottledsbyggnader. Samtliga nu nämnda arbeten äro av sådan karaktär, att ett utförande av desamma medför en ökning av jordbrukets eller skogsbrukets produktivitet.

Vid medelstora och större brukningsdelar torde i icke obetydlig utsträckning förefinnas arbetsmöjligheter i form av förbättringsarbeten, som kunna sysselsätta ett avsevärt antal arbetslösa. Vid sidan härav finnes emellertid ett flertal brukningsdelar av den ringa storlek, att de förbättringsarbeten som där kunna komma i fråga huvudsakligen endast erbjuda arbetstillfällen åt brukaren och medlemmar av dennes hushåll. I den mån innehavare av dessa mindre jordbruk förlora de arbetstillfällen utanför den egna gården som äro nödvändiga för deras försörjning, bereda ifrågakvarande förbättringsarbeten sysselsättning i hemorten.

De förut berörda förbättringsarbetena på jordbrukets och skogsbrukets områden synas alltså erbjuda en betydande arbetsreserv, vilken lämpligen kan komma till användning för arbetslöshetens bekämpande. Med hänsyn härtill har jag för avsikt att förorda att å den allmänna beredskapsstat, som är av-

sedd att framläggas för innevarande års riksdag, upptagas anslag dels till förbättringsarbeten på jordbrukets område och dels till förbättringsarbeten på skogsbrukets område. För förstnämnda ändamål ämnar jag förordna ett belopp av 24 000 000 kronor och för sistnämnda ändamål ett belopp av 7 000 000 kronor. Därjämte har jag för avsikt att föreslå att ett belopp av 1 000 000 kronor upptages å beredskapsstaten för bidrag till byggande av cykelstigar. Från anslaget till förbättringsarbeten på jordbrukets område synas böra bland annat utgå bidrag till förbättring av ekonomibyggnader, gödselvårdsanläggningar, avdikningsföretag, täckdikningsföretag, betesförbättringar, nyodlingar, stenröjningar, jordkörningar och avloppsförbättringar. Från skogsanslaget torde böra beviljas bidrag till torrlägningsåtgärder, skogsodlingar och röjningar ävensom skogsväg- och flottledsbyggnader. Härvid synes även lämpligt, att den av skogsstyrelsen ifrågasatta utsträckningen av bidragsverksamheten för åstadkommande av snabbare reproduktion i Norrland kan genomföras. Hinder torde icke heller böra möta att anordna den av skogsstyrelsen angivna kursverksamheten. Emellertid bör härvid beaktas vad arbetsmarknadskommissionen i sitt yttrande uttalat.

Såsom framgår av det förut anförda stöder staten för närvarande i viss utsträckning utförandet av förbättringsarbeten av nyssberört slag dels genom lån på förmånliga villkor och dels genom bidrag utan återbetalningsskyldighet. Den i det föregående lämnade redogörelsen för nu tillämpade bidragsgrunder ger vid handen att beträffande åtgärder å jordbrukets område, bidrag i allmänhet endast utgår till det mindre jordbruket och att tillgängliga anslagsmedel i första hand fördelas efter behovsprincipen. I fråga om vissa åtgärder å skogsbrukets område har föreskrivits, att bidrag icke må utgå till aktiebolag. Givet är att bidragsgrunderna icke utformats med särskild tanke på att arbetena skola användas för arbetslöshetens bekämpande.

Vid ett utnyttjande av dessa arbeten för arbetslöshetens bekämpande kan det tänkas komma att visa sig lämpligt att vissa ändringar vidtagas med avseende å bidragstilldelningen. En viss fördyring liksom ock andra olägenheter torde nämligen understundom kunna komma att uppstå för fastighetsinnehavaren, om arbetena skola igångsättas i större skala inom kortare tidrymd. För att vid behov snabbt få i gång arbetena böra bidragsvillkoren vara sådana att vederbörande fastighetsinnehavare finner det ändamålsenligt att just vid den önskade tidpunkten utföra arbetena. Vid övervägandet av bidragstilldelningen kan det jämväl visa sig påkallat att taga hänsyn till det förhållandet, att bidragen till innehavarna av de mindre brukningsdelarna, vilka vid en arbetslöshetskris bliva partiellt arbetslösa, måste i viss utsträckning ersätta den arbetsförtjänst, som de tidigare erhållit genom arbetet utom det egna jordbruket. De av skogsvårdsstyrelsen i Kopparbergs län uttalade farhågorna att en förbättring av bidragsgrunderna kunde medföra att den nu pågående verksamheten med stöd av de nuvarande bidragen skulle hämmas finner jag överdrivna. Såsom jag förut framhållit avses med de förmånligare bidragen att i huvudsak täcka merkostnaderna för arbetenas utförande. Därest en viss återhållsamhet i verksamheten skulle uppkomma, torde detta i varje fall

i nuvarande läge icke medföra någon egentlig olägenhet. Jag vill här framhålla att, därest en höjning av bidragen skulle visa sig nödvändig, denna är av extraordinär natur och betingad av en krissituation. I ett gynnsamt sysselsättningsläge bör åter en sänkning av bidragen ske. Investeringsutredningen har i sitt yttrande ifrågasatt, huruvida icke den höjning av bidragsbeloppen som kunde finnas erforderlig borde utgå från ett särskilt anslag och således någon ändring icke skulle vidtagas i gällande bidragsgrunder. Ehuru vissa skäl tala för en dylik anordning, torde densamma emellertid ur administrativa synpunkter komma att föranleda så stora olägenheter och sådan omgång vid ifrågavarande ärendes behandling, att jag icke är böjd för att i första hand beträda denna väg. Med hänsyn till det anförda anser jag möjlighet böra finnas att i vissa lägen företaga jämkningar i bidragsgrunderna. Därest det skulle visa sig nödvändigt att ändra bidragsgrunderna, torde i princip kunna godtagas den lösning av bidragsfrågan, som 1942 års jordbrukskommitté och skogsstyrelsen framlagt.

Beträffande storleken av bidragen och den närmare utformningen av bidragsbestämmelserna i övrigt torde stora svårigheter föreligga att nu annat än i huvuddrag taga slutlig ståndpunkt till dessa spörsmål. Ett flertal olika faktorer, vilka för närvarande icke kunna överblickas, inverka på ett dylikt ståndpunktstagande. Det är sålunda icke möjligt att med någon större säkerhet bedöma den befarade arbetslöshetskrisens storlek eller den tidpunkt, vid vilken densamma kommer att sätta in. Omfattningen av åtgärderna måste uppenbarligen bli olika allt efter krisens styrka. I betraktande härav anser jag mest ändamålsenligt att i nuvarande läge endast uppdraga de allmänna riktlinjerna för dessa frågors lösning samt därvid ange den ram, inom vilken bidragstilldelningen bör ske.

I fråga om bidragens storlek torde en differentiering av bidragen på sätt 1942 års jordbrukskommitté föreslagit måhända giva möjligheter till en smidigare anpassning efter förhållandena i de särskilda fallen, men å andra sidan torde tillämpningen av dessa mera invecklade bidragsgrunder komma att verka tyngande för de bidragsbeviljande organen samt föranleda en icke obetydlig omgång vid ärendenas behandling. En förenkling av bidragsgrunderna i anslutning till vad lantbruksstyrelsen ifrågasatt synes därför önskvärd. Att redan nu bestämma efter vilken procentsats bidragen böra utgå synes såsom jag förut antytt knappast ändamålsenligt. Emellertid torde de av lantbruksstyrelsen och av skogsstyrelsen i dess alternativ II angivna procentsatserna kunna angivas såsom den ram, inom vilken bidragen böra beviljas. Det torde i övrigt böra få ankomma på Kungl. Maj:t att, under beaktande av de särskilda förhållanden som föreligga vid det tillfälle då arbetslöshet uppträder, bestämma grunderna för bidragstilldelningen. Frågan om vid bidragsbeviljandet behovsprövning bör förekomma eller icke torde få avgöras under hänsynstagande till krisens omfattning och övriga omständigheter. Såsom lantbruksstyrelsen framhållit torde emellertid, i den mån så är möjligt, vid beviljandet av bidrag de innehavare av jordbruk, som äro mest i behov av bidrag, i första hand komma i fråga till erhållande därav. Den

skillnad, som för närvarande i bidragshänseende upprätthålles mellan bolag och enskilda skogsägare, torde vid arbetslöshet kunna bortfalla. Med hänsyn till ändamålen med ifrågavarande bidrag torde såsom regel böra gälla att de arbeten, till vilkas utförande bidragen lämnas, verkställas inom viss icke alltför lång tid; i allmänhet synas de böra vara slutförda inom ett år från bidragets beviljande. Möjlighet att meddela dispens bör emellertid förefinnas för vederbörande bidragsbeviljande myndighet.

Beträffande bidragsverksamhetens handhavande synes enligt min mening en viss decentralisation böra eftersträvas. Att förlägga beslutanderätten i förevarande fråga till arbetsmarknadskommissionen, vilket ur principiella synpunkter måhända skulle te sig naturligt, låter sig av praktiska skäl icke göra. Samråd bör emellertid äga rum med arbetsmarknadskommissionen och de lokala arbetsmarknadsorganen. Såvitt angår verksamheten på jordbrukets område synes hushållningssällskapens medverkan nödvändig. I likhet med jordbrukskommitténs majoritet och lantbruksstyrelsen anser jag med hänsyn till de stora arbetsuppgifter som för närvarande åvila egnahemsorganen i fråga om inventeringar och kompletteringar av ofullständiga jordbruk lämpligast att även understödsverksamheten med avseende å förbättring av ekonomibyggnader tills vidare alltjämt handhaves av hushållningssällskapen. I den mån så finnes påkallat bör även samarbete komma till stånd med egnahemsorganen. Att ett dylikt samarbete upprätthålles är av stor betydelse för att undvika att sådana förbättringsåtgärder vidtagas, som framdeles vid en rationalisering av det mindre jordbruket kunna finnas mindre lämpliga. Det torde kunna övervägas, att beträffande skogsvårdsåtgärder överlämna beslutanderätten, vilken för närvarande åvilar Kungl. Maj:t, till skogsstyrelsen. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga föreskrifter i nu berörda hänseenden.

Som jordbrukskommittén föreslagit bör till ifrågavarande arbeten på jordbrukets område kunna beviljas jämväl lån. Därvid synas böra gälla i huvudsak de av jordbrukskommittén föreslagna villkoren. Det torde även härutinnan få ankomma på Kungl. Maj:t att i samband med fastställandet av bidragsgrunderna meddela närmare föreskrifter i ämnet. För ändamålet synes emellertid icke böra inrättas en särskild lånefond, utan lånen torde böra utgå från redan förefintliga lånefonder, därvid lån för förbättring av ekonomibyggnader lämpligen kunna beviljas från gödselvårdslånefonden.

Liksom skogsstyrelsen anser jag, att statsbidrag till skogsvägsföretag och lån från skogsväglånefonden under en arbetslöshetskris i vissa fall böra tillsammans kunna uppgå till hela kostnaden för företaget.

I enlighet med vad jag sålunda förordat torde bemyndigande böra inhämtas för Kungl. Maj:t att fastställa grunder rörande statsunderstöd för utförande av förbättringsarbeten på jordbrukets och skogsbrukets områden, att vid arbetslöshet gälla under nästa budgetår.

Utskottet.

I propositionen hemställes om bemyndigande för Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vissa av departementschefen uppdragna riktlinjer för nästkommande budgetår fastställa grunder för utlämnande av stats-

understöd i händelse av mera omfattande arbetslöshet till åtskilliga förbättringsarbeten på jordbrukets och skogsbrukets områden. De ifrågasatta grunderna skulle göra det möjligt för Kungl. Maj:t att utlämna bidrag till dylika arbeten på förmånligare villkor och efter högre procentsatser än vad som nu i allmänhet är fallet.

Vad först angår de allmänna riktlinjerna för de understödjande åtgärderna på jordbrukets område kan utskottet i allt väsentligt giva sin anslutning till de synpunkter i ämnet som anförts av departementschefen. Beträffande den lokala administrationen av nämnda verksamhet har i motionen I: 347 hemställts, att riksdagen måtte besluta, att de ifrågasatta bidragen till ladugårdsförbättringar skulle handhavas av egnahemsorganen. I detta sammanhang vill utskottet erinra om att utskottet i ett tidigare vid innevarande års riksdag avgivet utlåtande, nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till hushållningssällskapens organisation och verksamhet jämte i ämnet väckta motioner uttalat sig för att förmedlingen av statsunderstöd till förbättring av brukningsdels byggnader borde — i den mån nya organ icke skapades för ändamålet — handhavas av egnahemsnämnderna. Då utskottet utgår från att en i anslutning till utskottets sålunda uttalade uppfattning företagen förändring i fråga om det lokala handhavandet av bidragstilldelningen för förbättring av jordbrukets byggnader, däribland givetvis även ladugårdar, kommer att tillämpas jämväl i avseende å den i förevarande proposition ifrågasatta bidragsverksamheten, synes något uttalande i anslutning till motionen icke erforderligt.

Vidkommande härefter den föreslagna verksamheten till stöd för skogsbruket ansluta sig de av departementschefen uppdragna riktlinjerna för omfattningen av nämnda verksamhet i allt väsentligt till ett av skogsstyrelsen i ämnet under benämningen alternativ II framlagt förslag. Detta förslag synes väl avvägt och ägnat att motverka följderna av en eventuell kris på arbetsmarknaden, varför utskottet kan tillstyrka detsamma.

I fråga om statsbidrag till skogsodlingsföretag hemställs i motionen II: 542 att riksdagen måtte besluta, att utöver dylikt statsbidrag jämväl skulle kunna utgå lån från skogsväglånefonden så att bidraget och lånet tillsammans skulle täcka hela odlingskostnaden. Vid övervägande av de synpunkter som framlagts i motionen har utskottet stannat för att även i detta avseende tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag.

Under återopandande av det anförda hemställer utskottet,

A. att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition;

B. att motionerna I: 347 och II: 542, i den mån de ej kunna anses besvarade genom vad utskottet anför, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 20 juni 1944.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit

från första kammaren: herrar *Tjällgren, Granath, Gabrielsson, Alfred Andersson, Jacob Hansson, friherre Beck-Friis, Svedberg* och *Emil Petersson*; samt

från andra kammaren: herrar *Gustafson i Vimmerby, Mäler, Carlström, Lundbom, Gustafson i Dädesjö, Johansson i Öckerö, Hansson i Vännäsby* och *Jonsson i Fjäle*.
